

MMA nustatymo metodika

Justas Mundeikis

justas.mundeikis@lithuanian-economy.net

2018 m. liepos 20 d.

- 1 Reflektuoti problemą dėl MMA nustatymo formulės
- 2 Pateikti statistiką apie MMA/VDU santykį, jo raidą
- 3 Pristatyti kaip skaičiuojami skirtingi VDU dydžiai
- 4 Paaiškinti ekonominę MMA/VDU santykio logiką bei galimus teisinius aspektus
- 5 Pateikti siūlymus kaip tobulinti "formulę" ir kt.

1. MMA nustatymo problema

- 2017-09-21 sutarta depolitizuoti MMA skaičiavimo metodiką
- Formulė: $MMA = koef \times VDU$
- Problema - visos pusės skirtingai suprato formulę:
 - Lietuvos bankas: $MMA_{t_1} = koef \times VDU_{t_1,EU}$, bet ir VDU_{LT}
 - Profsąjungos: $MMA_{t_1} = koef \times VDU_{t_1,LT}$
 - Vyriausybė: $MMA_{t_1} = koef \times VDU_{t_0,LT}$, bet ir t_1
 - Darbdavių atstovai: ?
 - kur EU=Eurostato/LSD VDU, LT=FinMin VDU, $t_0 = 2017$, $t_1 = 2018$
- dėl *koef* diskusijų nekilo

Lieka atviras klausimas: kuri formulė "teisinga"?

1. MMA nustatymo problema

Europos socialinė chartija

4 straipsnis. Teisė į teisingą atlyginimą Siekdamos užtikrinti, kad būtų veiksmingai įgyvendinta teisė į teisingą atlyginimą už darbą, Šalys įsipareigoja:

- 1 Pripažinti darbuotojų teisę į tokį atlyginimą, kuris garantuotų jiems ir jų šeimoms normalų gyvenimo lygį.
- 2 Pripažinti darbuotojų teisę į padidintą darbo užmokestį už viršvalandžius, atsižvelgiant į išimtis kai kuriais ypatingais atvejais.
- 3 Pripažinti vyrų ir moterų teisę į vienodą atlyginimą už vienodos vertės darbą.
- 4 Pripažinti visų darbuotojų teisę į tinkamą išankstinio pranešimo apie atleidimą iš darbo laiką.
- 5 Leisti atskaitymus iš darbo užmokesčio tiktai laikantis tokių sąlygų ir tokio dydžio, kuriuos numato vidaus įstatymai ar kiti teisės aktai, arba nustato kolektyvinės sutartys ar arbitražo sprendimai. Įgyvendinti šias teises siekiama įtvirtinant jas laisvai sudaromomis kolektyvinėmis sutartimis, įstatymo nustatyto darbo užmokesčio reguliavimo mechanizmu arba kitomis priemonėmis, atitinkančiomis vidaus sąlygas.

2. MMA/VDU santykio rodiklis

EUROSTAT ir LSD skaičiuoja ir pateikia MMA/VDU santykį:

- Skaitiklis: MMA (apskaičiuojamas vidutinis mėnesinis atlyginimas)
- Vardiklis: Bruto atlyginimas prieš mokesčius, neįtraukiant nereguliarių priedų B-N arba B-S sektoriams

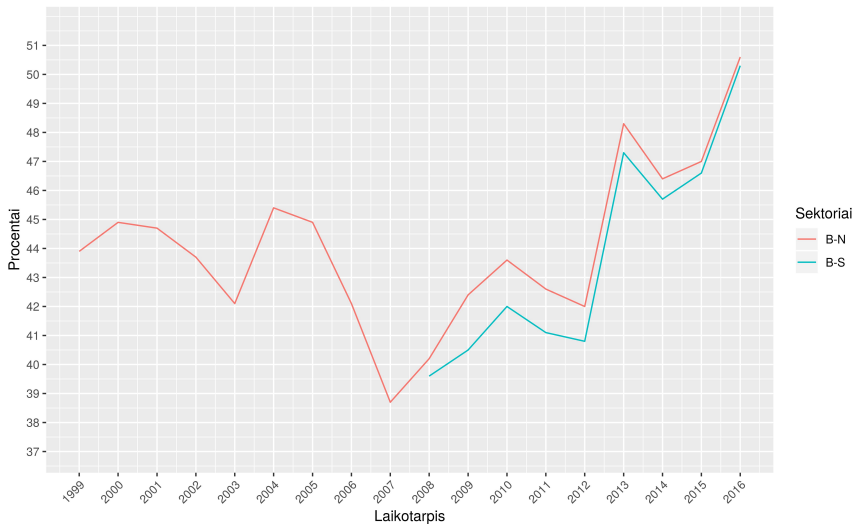
2. MMA/VDU santykio rodiklis

TOTAL	Iš viso pagal ekonomines veiklos rūšis
A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas
C	Apdirbamoji gamyba
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas
E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas
F	Statyba
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas
H	Transportas ir saugojimas
I	Apgyvadinimo ir maitinimo paslaugų veikla
J	Informacija ir ryšiai
K	Finansinė ir draudimo veikla
L	Nekilnojamojo turto operacijos
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla
O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas
P	Švietimas
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla
S	Kita aptarnavimo veikla
T	Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu

2. MMA/VDU santykio rodiklis

MMA ir VDU santykis, sektoriai

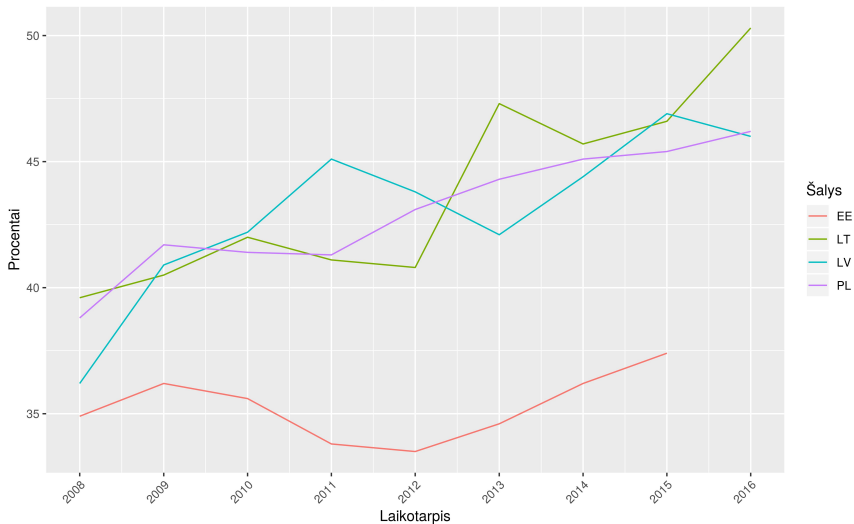
Šaltinis: Eurostat. Skaičiavimai: Lithuanian-Economy.net

2. MMA/VDU santykio rodiklis

MMA ir VDU santykis, B-S sektoriai, pasirinktos šalys

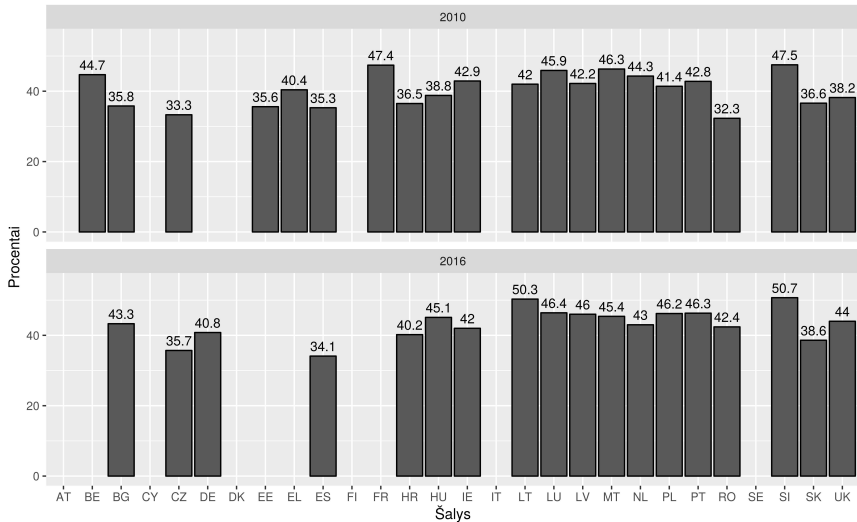
Šaltinis: Eurostat. Skaičiavimai: Lithuanian-Economy.net

2. MMA/VDU santykio rodiklis

MMA/VDU santykis 2010m ir 2018m

Source: Eurostat. Calculations: Lithuanian-Economy.net

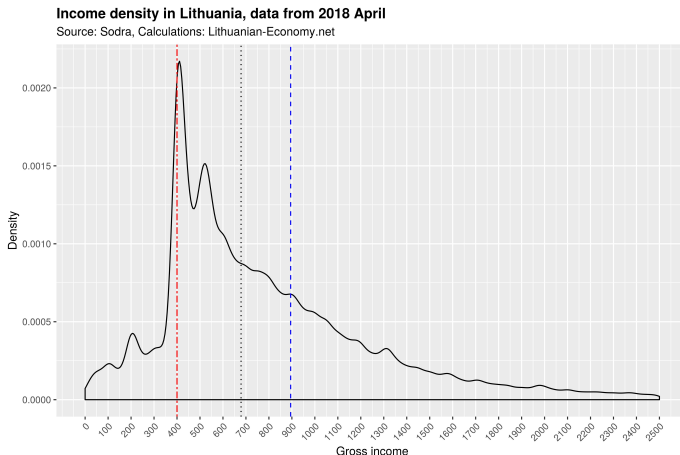

2. MMA/VDU santykio rodiklis

- Magiška 50% riba nėra absoliuti
- MMA/VDU santykio "žalingumas" priklauso nuo daugybės veiksnių
 - Šešėlinė rinka
 - Produktyvumas
 - Santykinis VDU
 - Institucijos (perkvalifikavimo galimybės, darbo biržos veiksmingumas, socialinės apsaugos tinklas)
 - ...
- Kitas santykinis rodiklis, kuris yra svarbus MMA/Mediana
 - Mediana (su priedais) = 678.83 EUR (2018 balandžio mėn., SODRA)
 - $\frac{MMA}{MEDIANA} = \frac{400}{678.83} = 58.92\%$
- Kol nėra ekonominių tyrimų galinčių pagrįsti santykį, lieka politinis trišalės tarybos susitarimas

2. MMA/VDU santykio rodiklis

- Svarbu suvokti, jog MMA didinimas daro įtaką didelei daliai užimtųjų
- Estijoje, tyrimais nustatyta, jog įtaka jaučiama 2-4 decilicije (mediana = 5 decilis)

3. VDU skaičiavimo metodika

VDU skaičiuojamas (komentaras: laukiamas stat dep patvirtinimas)

- VDU:
 - SU IĮ
 - EVRK2: visi sektoriai (A-T)
 - neįtraukiant 16.9. išeitinės išmokos pasibaigus darbo santykiams ir piniginės kompensacijos už nepanaudotas kasmetines atostogas
- MMA/VDU santykio skaičiavime į VDU:
 - SU IĮ
 - EVRK2: B-S
 - neįtraukiant 16.8. nereguliarios premijos, priedai, priemokos ir vienkartinės piniginės išmokos
 - neįtraukiant 16.9. išeitinės išmokos pasibaigus darbo santykiams ir piniginės kompensacijos už nepanaudotas kasmetines atostogas

Šaltinis: **METINIO DARBO UŽMOKESČIO STATISTINIŲ RODIKLIŲ RENGIMO METODIKA, LSD**

4. Ekonominiai ir teisiniai argumentai

Lietuvos Banko pozicija: naudoti sekančių metų VDU (be 16.8 ir 16.9)

- Sudarant darbo sutartį darbui, į MMA nėra įskaičiuotos nereguliarios premijos, jos mokamos prie MMA,
- todėl reiktų lyginti MMA be premijų ir VDU be premijų, siekiant skaitiklyje ir vardiklyje turėtų atitinkamus dydžius
- sutartos 45-50% žirklys tikėtina(?) vertinant LSD/EUROSTAT pateikiamus rodiklius (taigi turėtas omenyje MMA(be priedų) / VDU (be priedų) santykis)

4. Ekonominiai ir teisiniai argumentai

2017-09-21 posėdyje galimai visos pusės turėjo omenyje skirtingą "VDU"

- nepaisant ekonominio vertinimo, svarbu, kas buvo sutarta 2017-09-21
- garso įrašą / stenogramą turėtų įvertinti teisininkas, kuris turėtų išaiškinti ar diskutuojant turėta omenyje koef * VDU,
 - kur VDU - "lietuviškas" VDU (su IĮ SU 16.8)
 - kur VDU - "statistinis" VDU (su IĮ BE 16.8)
- arba sekančiame trišalės tarybos posėdyje priimti naują sprendimą!

5. Siūlymai

- Koeficientas:

- Koeficientas svyruoja menkai, tačiau sukelia papildomą (perteklinę) skaičiavimo našta
- Siūlymas: užfiksuoti koeficientą 3 metų laikotarpiui (pvz., 47.5%), po trejų metų įvertinti turimus kitų šalių rodiklius ir esant poreikiui koreguoti (pvz., taikant dabartinę koef nustatymo metodiką)
- Paprašyti teisinės išvados, ar Europos socialines chartijos (darbo grupės teikiamų siūlymų) privaloma laikytis, kaip kitos šalys, kurios reglamentavo 4 str. (su mažensiu MMA/VDU santykiu) įgyvendina šiuos reikalavimus.

- Ekonomikos svyravimai

- MMA formulė neapsaugo darbuotojų pajamų ekonominio sunkmečio periodu
- Iki šiol: MMA buvo stabilios grindys
- Siūlymas: gražinti grindys (matematiškai:
$$MMA_{t+1} = \max(MMA_t, MMA_{t+1}))$$
- Grindų plusai, minusai, kiti galimi variantai

- Infliacija ir kiti rodikliai

5. Siūlymai

- Trūkstami duomenys:
 - VDU istoriniai duomenys Statistikos departamento duomenų bazėje:
 - VDU su/be nereguliarių premijų
 - Su ir be IĮ
 - Pagal EVRK2
 - Pagal regionus
 - LB ir FinMin prognozės bei istoriniai prognozių neatitikimai (svarbu siekiant nustatyti kieno prognoze remtis! LB/FinMin ar vidurkiu, siūlymas remtis ta prognoze, kuruos istorinė paklaida buvo mažiausia)
- MMA didinimas gali mažinti/didinti šėšėlį, užimtumą
- Diferencijavimas nepatartinas (amžius/regionai)

5. Siūlymai

- Nors MMA labai svarbus rodiklis, "svarbesni" rodikliai:
 - VDU
 - investicijos
 - švietimo, sveikatos kokybė (mokymasis visą gyvenimą, perkvalifikavimo galimybės, mirtingumo rodikliai ir kt)
- MMA nebūtinai geriausias instrumentas kovai su pajamų nelygybe.
Alternatyvos:
 - NPD didinimas (vargu ar įgyvendinamas dėl praplėstos bazės)
 - Tiesioginės išmokos
 - "Gyvulių ūkio" naikinimas (mažiau verlso formų, mažiau mokesčių tarifų, lengvatų naikinimas, adekvatūs tarifai, pakankami NPD namų ūkių lygmeniu) = mokesčių reforma
 - "Protinga" imigracijos politika (SODROS duomenų trūkumas)

5. Siūlymai

Galimai prasminga būtų:

- 24h prieš trišalės tarybos posėdžius, pasidalinti skaidrių medžiaga
- Taip pat pasidalinti ir visų skaičiavimų / prognozių medžiaga Excel / R formatu
- Tai leistų ateityje retroperspektyviai įvertinti teiktų siūlymų turinį

5. Siūlymai

- Jeigu grįžtama į debatus:
- MMA 2019m. galėtų būti 430-440€ (Eurostat pateikiamas MMA/VDU rodiklis neviršytų 50%)
- Fiksuotos formulės taikymas ilguoju periodu duotų (tikėtina) tokią pačią naudą, kaip ir derybų metu kasmet nustatomas MMA
- Taikant fiksuotą (LB siūlomą formulę), 2019m. MMA augimas būtų mažesnis, nes vyksta MMA/VDU santykio sumažėjimas iš 2018m į 2019m. Tačiau jau 2020m. MMA ir VDU augimas eitų išvien.
- Darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, papildomi mokymai, investicijų skatinimas, socialinės ir sveikatos apsaugos gerinimas - didintų VDU ir automatiškai "temptų" iš paskos MMA. Todėl šie aspektai turėtų būti prioritetai visų trišalės tarybos šalių darbotvarkėse.

	2016	2017	2018*	2019*	19/16	2019*	19/16	2019*	19/16	2019*	19/16
MMA	365	380	400	450	23.29%	440	20.55%	430	17.81%	420	15.07%
VDU	774	840.4	895	951	22.87%	951	22.87%	951	22.87%	951	22.87%
MA/VDU	47.2%	45.2%	44.7%	47.3%		46.3%		45.2%		44.2%	
EUROSTAT	50.3%	48.36%	47.84%	50.46%		49.41%		48.36%		47.31%	
	3.14%										